

Публична дискусия на тема
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ВЪНШЕН КОНТРОЛ/ПРОТИВОТЕЖЕСТ ПРИ
ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ОБВИНИТЕЛНАТА ФУНКЦИЯ – ИСТОРИЧЕСКИЯТ ОПИТ В
БЪЛГАРИЯ И РЕШЕНИЯ В ДРУГИ ЕВРОПЕЙСКИ ПРАВНИ СИСТЕМИ

гр. София, 15.11.2024 г.

(обобщение)

Цел на дискусията

На 15.11.2024 г. в гр. София се проведе публична дискусия на тема „ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ВЪНШЕН КОНТРОЛ/ПРОТИВОТЕЖЕСТ ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ОБВИНИТЕЛНАТА ФУНКЦИЯ – ИСТОРИЧЕСКИ ОПИТ В БЪЛГАРИЯ И РЕШЕНИЯ В ДРУГИ ЕВРОПЕЙСКИ ПРАВНИ СИСТЕМИ“, организирана от Съюза на съдиите в България (ССБ) и фондация „Фридрих Науман – за свободата“.

Целта на дискусията беше, да предизвика професионален и обществен дебат и да подобри информираността на професионалните и гражданските организации, както и на политическите субекти относно един от най-важните аспекти на необходимата реформа на системата на наказателно правосъдие в България съобразно утвърдения европейски стандарт – възможностите за външен контрол или противотежест при осъществяване на обвинителната функция.

Обикновено, когато се говори за съдебна реформа в България сред реформаторски настроените професионални и граждански общности и политически субекти, почти изключително се разглеждат въпросите например относно устройството на Висшия съдебен съвет или фигурата на главния прокурор. Именно тези въпроси бяха в центъра и на последните предприети от 49-тото Народно събрание конституционни изменения в глава „Съдебна власт“. Успоредно с това често като необходима реформа се посочва и постоянната нужда от „ускоряване на съдопроизводството“.

Същевременно обаче почти никакво внимание не се обръща на твърде ограничените възможности за външен контрол или противотежест при изпълнение на основната функция на прокуратурата да осъществява

наказателно преследване. Безспорно необходимото, включително и от гледна точка на хармонизиране на законодателството ни с европейския стандарт за ефективна система на наказателно правосъдие разчупване на непознатия на огромното мнозинство европейски държави тотален прокурорски монопол върху обвинителната функция, разбиран у нас дори и като изключващ съдебен контрол, среща изключително лимитирана професионална и обществена чуваемост.

Участници в събитието

В дискусиата взеха участие множество съдии, прокурори, следователи, адвокати, преподаватели по право, представители на политически партии и на гражданското общество, други юристи и държавни служители. Участниците бяха приветствани от основателя и първи председател на ССБ съдия Капка Костова и Мартин Котее - регионален директор на фондация „Фридрих Науман – за свободата“ за Югоизточна Европа. Панелите бяха модерирани от Нели Куцкова – бивш съдия, член на Висшия съдебен съвет и председател на ССБ, и Биляна Гяурова – Вегертседер – директор на „Български институт за правни инициативи“. Заключителни бележки бяха направени от Андрей Янкулов – адвокат и правен експерт към „Антикорупционен фонд“, бивш прокурор и зам.-министър на МВР и МП.

Резюме на представените теми

1. Обхват и ограничения на прокурорската власт по българското право – д-р ИВАНКА ИВАНОВА, правен съветник на Президента на Република България

Д-р Иванова представи основно модела на прокурорска институция след Освобождението и по време на действие на Търновската конституция до установяването на комунистическия режим.

При действието на Временните правила за устройство на съдебната власт в България, които поставят началото на съдоустройството заедно с принципите на наказателния и гражданския процес и остават до 1897 г. – приемането на първия Закон за углавното съдопроизводство (ЗУС), се провежда напълно инквизиционна наказателна процедура – прокурор няма, а член на съдебния състав провежда разследването и внася обвинението.

В Търновската конституция също не е въведена фигурата на прокурора, тя е пестелива и относно съда, като няма отделна част за устройството на съдилищата. Прокурорите са въведени чрез първия Закон за устройство на съдилищата от 1880 г. като прокурорски надзор при съдилищата и съответна промяна във Временните правила относно ролята им в процеса. Правомощията им се изразяват във *„възбуждение на углавно преследование, негледването за предварителното следствие и обличението пред съдилищата на обвиняемите, а тъй също пазенето за да се изпълнят присъдите, както и за правилното съдържание на заповедите и затворените под стража“*.

Д-р Иванова цитира книгата на Светослав П. Велчев - главен прокурор при ВКС от 1920 г. до 1932 г. и първи председател на Върховния административен съд от 1932 г. до 1938 г. – *„Прокурорският надзор – произход, развитие, функции“*, която описва двойствената функция на прокуратурата – на администрация (според Велчев правото на наказателното преследване е функция на изпълнителната власт), но към съдилищата. Прокуратурата се контролира при двувластие – от една страна от председателите на съдилищата например по бюджетни и кадрови въпроси, от друга - от министъра на правосъдието, чиито органи са прокурорите, през дисциплинарната власт. В тази среда на двувластие обаче се развива автентично движение за гарантиране на индивидуалната независимост на прокурорите и се създава условия системата да мисли критично сама за себе си.

Принципите на прокурорската дейност са йерархично подчинение и единство – гаранция за еднакво прилагане на законите на територията на цялата държава. Указанията на горестоящия прокурор са задължителни за изпълнение, но прокурорът притежава известна самостоятелност при решенията си. Прокурорската власт принадлежи на цялото учреждение, а не на отделни негови членове, следователно прокурорите могат да се заменят, но прокуратурата е неделима.

Според ЗУС от 1897 г. досъдебното производство бива предварително производство/следствие, провеждано от съдебен следовател/съдия-следовател и дознание, провеждано от полицията. Функцията по

разследването е отделена от функцията по обвинението, а съдия-следователят е с по-висок статут от прокурора. Дейността на прокурора е много ограничена на досъдебната фаза – намесва се откакто трябва да се реши дали да се внесе обвинението в съда. Следствието може да бъде прекратено само с акт на съда.

Няма понятие за прокурски монопол върху обвинението – прокурорите обвиняват по дела, които са подсъдни като първа инстанция на окръжните съдилища, а по тези, които са подсъдни като първа инстанция на мировия съд и които са масовите дела, обвиненията се внасят от полицията или пострадалите. При мировите съдии няма прокурори – обвинението се повдига от пострадалия или административен орган. По специални закони обвинения се внасят от особени държавни органи - например министрите се обвиняват от специален прокурор и се съдят от специален съд; престъпленията, извършени от самите съдии, прокурори и следователи, се преследват наказателно от ВКС. Обвинението при престъпления от съдии се повдига от ВКС, а при престъпления от прокурори – от министъра на правосъдието.

По време на дискусиата доц. Ивайло Цонков от Софийския университет допълни, че съдебният контрол върху обвинителната функция е бил много разпространен и чрез института на задължителното обвинение – чл. 296 и сл. от ЗУС. При тежките престъпления (строг тъмничен затвор над 5 г.) само съдът може да прекрати досъдебното производство – инициативата за прекратяване е или на съдия-следователя, или на прокурора. Когато съдът не се съгласи с предложението за прекратяване, внася делото в Гражданската колегия на Апелативния съд (АС). Когато АС не се съгласи с прекратяването, съставя определение с реквизитите на обвинителен акт и го внася в наказателния съд. Пострадалият може да обжалва прекратяването на предварителното производство от Окръжния съд (ОС) пред АС, който внася обвинението, ако не е съгласен с прекратяването.

2. Пределите на съдебния контрол върху отказите на прокурора за образуване на наказателно производство след измененията на НПК от 2023 г. – АНЕЛИЯ ЩЕРЕВА, съдия в Софийския градски съд, Наказателно отделение

В изложението си съдия Щерева постави акцент върху въпроса „Какви са пределите на съдебния контрол“.

При въвеждането на института на съдебния контрол върху прокурорските откази позитивното очакване е било за по-добри мотиви на отказите в прокурорските постановления, а негативното – за възможно претоварване на съдилищата. Негативното очакване категорично не се е реализирало – например в СГС за 2023 г. са били образувани общо 74 дела за проверка на прокурорски откази, като отменените постановления са 4; за 2024 г. – 158 дела, отменените постановления са 9.

Какъв е реалният ефект от въвеждането на съдебния контрол – засега изглежда, че първоинстанционните прокурори са по-дисциплинирани при произнасянията си, а горестоящите – по-взискателни при проверката на постановленията на долустоящите.

След решението на Конституционния съд от 26.07.2024 г., с което въвеждането на съдебния контрол беше потвърдено като съобразено с Основния закон, трябва да са отпаднали притесненията за произнасянията на съда по същество – обемът на съдебния контрол е като при този върху прекратяванията. Остават колебанията, доколкото съдът може да дава указания на прокурора какви действия да предприеме, ако според съда прокурорското решение да се затвори случаят е погрешно.

Контролът според съдия Щерева е за законосъобразност и обоснованост – ако съдът прецени, че жалбата е допустима, трябва да провери спазени ли са процесуалният и материалният закон: има ли мотиви, които да позволяват съдът да разбере дали аргументирано е отхвърлено твърдението за извършено престъпление; извършено ли е всичко възможно в хода на проверката, за да се съберат възможните данни; ако са събрани всички възможни данни, то направен ли е на базата на тях и на закона обоснован извод, че няма извършено престъпление, или има, но има друго основание да не се образува наказателно производство. Според съдия Щерева, в тази проверка съдът трябва да се ограничи в рамките на фактическите положения, установени от прокурора и няма право да установява нови факти. Ако смята, че трябва да се установят нови факти, то съдът трябва да прецени, направил ли е прокурорът достатъчно да ги установи. Произнасянето на съда е като на касационната инстанция - съдът никога не може да каже на прокурора какво да приеме за установено, не може да му каже по кой член има извършено

престъпление, а обобщено да контролира какъв е бил механизмът на извършване на проверката и вземане на решението.

3. Процедурата по принудително повдигане на обвинение /Klageerzwingungsverfahren/ в немския наказателен процес – чл. 171 и сл. от германския НПК – проф. РОБЕРТ ЕССЕР, Университет в Пасау, Германия, Юридически факултет, Катедра по немско, европейско и международно наказателно право, наказателен процес и икономически престъпления в Изследователския център за човешки права в наказателния процес

Германският наказателен процес действа на принципа на законността/задължителността на наказателното преследване – прокурорът е задължен да разследва и да обвини, когато има достатъчно основания да счита, че обвиняемият ще бъде осъден (чл. 152 пар. 2 и чл. 170 пар. 1 от Германския наказателно-процесуален кодекс (ГНПК). Принципът на опортюнитета/дискрецията дали да се обвини, се прилага при по-незначителни случаи (чл. 153, 153а ГНПК). Ако прокурорът счита, че този стандарт на доказване не е изпълнен по делото, прекратява наказателното производство (чл. 170 пар. 2). Ощетеното от престъплението лице може да възрази срещу това прекратяване пред прокурора, който е компетентен да осъществява контрол върху дейността на прекратилия делото прокурор – обикновено това е главният прокурор при *Oberlandesgericht* (с функциите основно на апелативен съд). Жалбата може да бъде отхвърлена, защото е неоснователна, но и ако производството може да продължи по реда на частното обвинение или е приложим принципът на опортюнитета. Ако горестоящият прокурор отхвърли жалбата, независимо на какво основание, ощетеното лице може да обжалва прекратяването на делото пред *Oberlandesgericht* – чл. 172 и сл. от ГНПК.

За разлика от жалбата пред горестоящия прокурор, тук има сериозни изисквания за форма – жалбата трябва да бъде писмена, изготвена от адвокат и да съдържа фактите и доказателствата, които подкрепят тезата, че трябва да бъде повдигнато обвинение. Съдът проверява събраните доказателства, като може да разпорежи и събирането на допълнителни от съдия, както и изслушва становището на прокурора и обвиняемия.

Ако жалбата е основателна, съдът нарежда на прокурора повдигането на обвинение (чл. 175), като съдебното решение трябва да съдържа елементите на обвинителен акт (по чл. 200). След това прокурорът го привежда в изпълнение, като повдига обвинение. Съдът може и да върне делото на прокурора за продължаване на разследването, след което процедурата може да бъде повторена при повторно прекратяване след финализиране на разследването.

Ако жалбата е отхвърлена като неоснователна, за да се повдигне обвинение трябва да има нови доказателства. Също така, при нови факти или доказателства, процедурата може да бъде повторена.

В случай на отхвърляне на жалбата, ощетеното лице може да подаде жалба пред Конституционния съд на ФРГ.

4. Правен преглед на институционалния контрол върху прокуратурата – ЙОНКО ГРОЗЕВ, съдия в Европейския съд по правата на човека през периода 2015-2024 г.

Според съдия Грозев, основният проблем с неефективността на прокурорската институция в България да осъществява основната си задача, и най-видима при противодействието на корупционните престъпления, е липсата на управленски контрол, а не процесуален.

Обяснението за отсъствие на резултати не може да се търси в липса на ресурс, защото бюджетът на прокуратурата съобразно БВП е най-висок в сравнение с европейските страни, а средният брой прокурори – 2 и 3 пъти по-висок спрямо страните от ЕС. Не може да се търси и в културни и исторически специфики – при сравнение с Румъния например, България е много по-назад по индикаторите за ефективност на наказателното преследване.

Основната причина трябва да се търси в институционалната уредба, която според съдия Грозев е уникална от гледна точка механизмите за обществен контрол – управлението на прокуратурата в България се отличава с много засилена автономност и самоуправление, съчетани с централизация.

Какви са съществуващите модели в демократичните страни? Масовият европейски модел включва главен прокурор (може и колегия), който се назначава от изпълнителната власт с различно участие на министъра на

правосъдието, правителството и президента; или се назначава от парламента. При назначаването участие взема професионален съвещателен орган, който дава оценка на професионалните качества на кандидата. В някои случаи главният прокурор е член, в други не е член на правителството. Съществуват гаранции срещу освобождаването на главния прокурор по политически причини, а отделните прокурори имат други гаранции срещу политическо вмешателство като статут на несменяемост.

При правомощията на главния прокурор разнообразието е голямо, но при всички случаи той има правото да дава общи методически указания до прокурорите, споделени с изпълнителната власт. Може или не може да дава индивидуални указания по конкретни дела, но отговаря за наказателната политика на държавата.

Във Франция например – от система с ръководство от министъра на правосъдието, сега прокурорите се назначават от президента по предложение на министъра на правосъдието след съвещателен глас от прокурорската колегия на съдебния съвет. Министърът на правосъдието носи отговорност, но не може да дава указания на прокурорите по конкретни дела.

Защо моделът у нас не може да бъде променен – професионалната общност не може да позволи какъвто и да е политически контрол върху прокуратурата. Съществуващият модел се оказва единствено възможен за България, дори утвърден с решение на КС като част от „националната ни конституционна идентичност“.

Опасението, че ще се злоупотребява с правомощията за контрол – не издържа на логическа проверка, защото ако има риск, то той е налице и когато контролът е в ръцете на самите прокурори. Политическа отговорност се осъществява през изборите, при такава система на контрол ще се носи отговорност и ще се работи ефективно, както и ще се предотвратява капсулирането.

Вместо да се акцентира върху основния проблем с липсата на управленски контрол, политически се търсят решения през дублиране на разследващи органи (например Комисията за противодействие на корупцията), което не дава резултати. Съдебният контрол може да работи, но

лимитирано, защото съдията е сам, а прокурорът - част от голяма йерархична властова структура.

5. Въпроси, свързани със съдебния контрол, идентифицирани в контекста на изпълнението на групата дела „С.З./Колеви срещу България“ – ЛЮБОВ СТОЙЧЕВА, ръководител на секция в Службата за изпълнение на решенията на ЕСПЧ

Държавите по Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) имат задължение за резултат при изпълнение на решенията на Съда по правата на човека (ЕСПЧ), но имат и свободата да изберат – под надзора на Комитета на Министрите, средствата, чрез които да постигнат този резултат, като мерките трябва да са годни да постигнат необходимия резултат и се комуникират с Комитета на министрите (КМ).

Процедурата по изпълнение може да бъде сравнена с разговор между Комитета на министрите и държавата относно това, дали предложените мерки са способни да постигнат изискуемия резултат – да поправят последиците от нарушението за жалбоподателя и да предотвратят подобни нарушения в бъдеще за цялото общество – и дали приетите мерки са имали очаквания положителен резултат.

КМ отправя препоръки към националните власти, оценява приложените от тях мерки и решава дали изпълнението е постигнато. КМ приема решения и резолюции, в които следи прогреса при изпълнението.

В решението на ЕСПЧ по делото „С.З. срещу България“ са цитирани 45 дела, в които към 2015 г. са били намерени нарушения, свързани с неефективност на разследването, което според ЕСПЧ говори за системен проблем. Идентифицирани са по неизчерпателен начин случаи на откази да се проведат разследвания въпреки основанията за това, изтекла давност за наказателно преследване въпреки факта, че евентуалните извършители са били установени, неспазени указания на съда при прекратяване на наказателното производство и пр. Делото „Колеви срещу България“ идентифицира липсата на възможност за ефективно независимо разследване на главния прокурор и негови приближени.

Междинна резолюция от 2019 г. на КМ препоръчва мерки за съдебен контрол върху отказа на прокурора да образува наказателно производство, сериозни гаранции за независимост на всички органи, участващи в разследване, касаещо главния прокурор, отмяната на възможността съдии да бъдат отстранени единствено на база на привличането им като обвиняеми.

През септември 2020 г. КМ приема решение, в което по-пълно очертава областите, в които са необходими т.нар. общи мерки за предотвратяване на бъдещи подобни нарушения относно ефективността на разследванията като цяло. Някои от набелязаните мерки касаят необходимостта от допълнителни гаранции за законосъобразно провеждане на наказателно разследване и за пълно, обективно и всеобхватно разследване, докато други касаят необходимостта от по-ефикасни инструменти за провеждане на наказателно производство.

В своето решение от септември 2020 г. КМ настоява както за въвеждане на съдебен контрол върху отказите за образуване на наказателно производство, така и за оценка на възможността за: засилване на съдебния контрол и гаранции по отношение на повдигането на обвинения, за приемане на по-подробни правила за възобновяване на разследванията от главния прокурор, за допълнително ограничаване на връщанията на делата на стадия на досъдебното производство заради процесуални нарушения, за предвиждане на възможност за разделяне на дело срещу множество обвиняеми на съдебната фаза на процеса и за подобряване на практиките по отношение на съдържанието, разглеждането и изменението на обвинителния акт.

През декември 2022 г. КМ приветства проекта на реформа в НПК и ЗСВ от ноември 2022 г. с различните ѝ аспекти – предложенията за въвеждане на съдебния контрол върху отказите от образуване на разследване; предложените промени в правилата за ускоряване на наказателното производство с даване на възможност на пострадалия да подаде жалба за бавност и преди привличането на обвиняем; предложеното засилване на ролята на лицето, направило съобщението за извършеното престъпление (в проектозакона е предложено тези лица да могат да обжалват пред съд спирането и прекратяването на наказателното производство по делата, по

които няма пострадал или не се признава качеството на пострадал); предложението да се въведе възможност за разделянето на делата на съдебна фаза срещу отделни подсъдими, както и това за разписването на конкретни основания за възобновяване на прекратени разследвания от главния прокурор.

През юни 2023 г. КМ приветства въведения съдебен контрол върху отказите от образуване на досъдебно производство, но отбелязва, че парламентът не е приел предложенията в правителствения проект относно другите реформи.

В тези си решения КМ е препратил и към документ на Секретариата (Н/Ехес(2022)20), в който се поставят въпроси относно ефективността на съдебния контрол при частичен отказ за разследване и относно възможността за по-широко формулиране на предложения за създаване на уредба, която да позволява разделяне на наказателните производства на съдебна фаза.

През септември 2023 г. КМ е посочил, че очаква оценка как работи съдебният контрол върху отказите, както и е приканил властите да продължат работата си по другите останали неизпълнени мерки. КМ насърчава властите да обмислят предвиждането в Конституцията на възможността за съдебен контрол върху прокурорските актове, за да се избегнат опасенията от противоконституционност при въвеждането на нови форми на съдебен контрол.

6. Италианската система – прокурорът като „публична страна“ в процеса и ролята на съдията – съдия КАРЛО САБАТИНИ, председател на съда в Риека, Италия, бивш прокурор

В Италия прокурорите са част от съдебната система, магистрати като съдиите. Италианската конституция прогласява съдебната власт като самоуправляваща се система на държавна власт. Кариерните и дисциплинарни въпроси на съдиите и прокурорите се решават от Висш съдебен съвет, а министърът на правосъдието се занимава с организационните проблеми на функционирането на съдебната власт. На всички магистрати – съдии и прокурори, трябва да бъде гарантирана „външна“ и „вътрешна“ независимост.

Италианският наказателен процес също функционира на принципа на легалитета/задължителността на наказателното преследване, като прокурорът е задължен да обвини, когато са налице основанията за това (чл. 112 от Конституцията на Италия). Прокуратурата е изградена от „прокурориръководители“ и „заместник-прокурори“, като първите се занимават основно с организационни въпроси като приоритизиране и разпределяне на работата, но и някои правомощия по същество като „право на съгласие“ при искане на предварително задържане от заместник-прокурора. Той се ползва с автономност по конкретното разследване и има на свое разположение съдебната полиция за извършване на действията по разследване. Отношенията в прокуратурата не могат да се характеризират като „йерархични“.

На досъдебната фаза специални съдии по предварителните разследвания (чл. 328 от НПК на Италия) решават по искане на прокурора въпросите за предварителното задържане, използването на тайни и принудителни способности за събиране на доказателства и др. След края на разследването този съдия одобрява обвинението на прокурора, ако счете, че е налице разумно предположение, че обвиняемият ще бъде осъден, и този съдия изпраща делото на съд. Алтернативно, прокурорът може да поиска прекратяване на делото (също и ако делото е срещу неизвестен извършител). Съдията по предварителното разследване може да приеме или отхвърли искането, като се уведомява и пострадалият, който може да възрази на прекратяването. Съдията може да разпорежи продължаване на разследването и да даде срок на прокурора, в който да го завърши, а в определени случаи може и сам да събира допълнителни доказателства. Съдията може да разпорежи на прокурора да състави обвинителен акт (задължителен обвинителен акт), като посочи кои са възможните обвинения от фактическа и правна страна. След решението на съдията за прекратяване е възможно обжалване пред друг съдия. След като съдията е приел искането за прекратяване на делото, прокурорът винаги може да посочи нови доказателства на съдията, за да възобнови разследването.

Така, от фазата на разследването прокурорите и съдиите участват в общ механизъм, балансиращ разкриването на истината и гаранциите за правата на засегнатите лица.

7. Наказателни процедури в Румъния: Инициране на наказателно разследване и правни средства за защита срещу отказ да бъде образувано или продължено такова – МОНИКА БАРДЕ – прокурор в Първи район на прокуратурата в Букурещ, към момента командирована в Европейския съд по правата на човека

През 2010 г. Румъния приема новия си Наказателно-процесуален кодекс (РНПК), влязъл в сила през 2014 г., който въвежда някои нови правила за започване на разследването и съдебен контрол.

Съгласно чл. 288 от РНПК има специфични начини, по които полицията или прокурорът могат да бъдат уведомени за започване на наказателно разследване: 1) съобщение от физическо лице; 2) документи, изготвени от други законово упълномощени органи; 3) разследването започва служебно от разследващия орган.

След като бъде получено уведомление и е потвърдено, че отговаря на законовите изисквания, то официално се регистрира като наказателно дело. След регистриране на наказателното дело се взема решение за образуване или отказ за започване на разследване.

Съгласно чл. 305, когато сигналът отговаря на всички законови изисквания, полицията трябва да разпорежи започване на разследване. В някои ограничени случаи, в зависимост от престъплението, прокурорът е този, който трябва да разпорежи започването на разследването, но в повечето случаи това е решение, което се взема от полицейския служител. Това започване е почти автоматично, което означава, че няма нужда от предварителна проверка за проверка на фактите, но трябва да има кратък документ, съдържащ решението за започване на разследване. Следователно, ситуацията на отказ за започване на разследване са относително ограничени.

След регистриране на наказателното дело е възможно в някои ситуации да се вземе решение да не се започва разследване. Така че, ако уведомлението отговаря на формалните изисквания, но съдържа пречки за започване на наказателно производство, полицията препраща случая на прокурора с предложение за прекратяване. Възможно е също така да има ситуации, при които е очевидно въз основа на самото съобщение за извършено престъпление, че изложените факти изобщо не са престъпни. Ако

прокурорът заключи, че не е извършено престъпление и откаже да започне разследване, той трябва да издаде официално решение за „прекратяване на делото“. Лицето, подало уведомлението, има право да оспори това решение.

По принцип е възможно да се извърши някаква форма на предварителна проверка по основателността на сигнала преди да започне официално разследване, но това не е предвидено в закона. Това са по-скоро неофициални полицейски действия, събраните доказателства от които не могат да бъдат използвани по-късно в подкрепа на обвинението, затова обичайно се започва самото разследване. Тъй като няма изискване за основателно подозрение за започване на разследване, не е и необходимо първо да се проверява точността или реалността на фактите.

След събиране на необходимите доказателства в хода на разследването и ако счете, че няма основания за изготвяне на обвинителен акт, прокурорът може да приключи разследването, като издаде: 1) разпореждане за закриване на случая, когато съществуват пречките, описани подробно в чл. 16, за ангажиране на наказателната отговорност и 2) отказ от наказателно преследване, когато се установи, че продължаването на разследването не е в обществен интерес.

Чл. 336 установява, че всяко лице има право да подаде жалба срещу действията или решенията, взети по време на разследването, ако тези действия са навредили на неговите законни интереси. Чл. 339 (4) гласи, че заинтересованото лице може да подаде жалба до по-горестоящия прокурор, а съгласно чл. 340, ако жалба до по-горестоящия прокурор бъде отхвърлена, молителят може да обжалва това решение пред съдията от предварителната камара.

Общите правомощия на съдиите позволяват на този съдия да дава указания относно започването на разследване, относно престъпните деяния, които трябва да бъдат разследвани, относно лицата, срещу които ще бъдат повдигнати обвинения на досъдебното производство, и относно резултата – дали разследването и обвиненото на досъдебното производство лице да бъде изпратено на съд въпреки решението на прокурора да прекрати делото.

Съгласно чл. 341 съдията от предварителната камера има няколко възможности в зависимост от това, дали прокурорът е повдигнал обвинение или не във фазата на разследването.

1) Ако не са повдигнати обвинения:

Съдията има право да отмени обжалваното решение и да върне делото на прокурора с конкретни указания. Тези инструкции може да изискват от прокурора да започне или завърши разследването или да разшири разследването, за да включи допълнителни престъпни деяния или други замесени лица. В такива случаи прокурорът е длъжен да продължи с по-нататъшно разследване.

Съдията може също да инструктира прокурора да повдигне обвинения срещу заподозрения.

Отказът да се повдигнат обвинения срещу конкретно лице или да се разследват допълнителни престъпни деяния може да бъде оспорен само в края на разследването, а не докато то все още продължава. Разбира се, докато тече разследването, заинтересованото лице може да поиска от прокурора да разследва други лица или допълнителни престъпни деяния. Това обаче зависи от доказателствата и преценката на прокурора. Това решение не може да бъде обжалвано пред съдията от предварителната камера до приключване на разследването.

2) Ако са повдигнати обвинения:

Съдията може да уважи жалбата, да отмени решението и да върне делото на прокурора с указания за допълване на разследването. Това може да включва разследване на допълнителни лица или престъпления.

Съдията може също така да уважи жалбата, да отмени обжалваното решение и да разпорежи започване на съдебно дело за деянията и лицата, срещу които е образувано наказателно преследване по време на разследването, ако има достатъчно законосъобразно събрани доказателства. След това случаят се изпраща за случайно разпределение в съда. В тази ситуация съдията анализира законосъобразността на доказателствата, точно както би направил, ако прокурорът изпрати делото в съда. Възможно е съдията да изключи доказателства, получени незаконно. Съдия, който е взел решение

да изпрати подсъдим на съд – въпреки решението на прокурора да прекрати дело срещу това лице, не може да участва в разглеждането на делото по същество.

Страните могат да обжалват решението за започване на процеса или да оспорят начина, по който съдията се е произнесъл относно законосъобразността на разследването и събраните доказателства.

В случаите, включващи множество заподозрени, дори ако разследването доведе до обвинителен акт срещу един от тях, а случаят е приключен за останалите, тези разпоредби пак се прилагат за тези, за които случаят е приключен. Жертвите или други заинтересовани страни могат да подадат жалба пред съдия срещу решението за приключване на делото спрямо онези от заподозрените, за които разследването е приключено. След това съдията може да разпoredи допълнително разследване или дори да изпрати другите заподозрени на съд – в зависимост от доказателствата и дали вече са повдигнати обвинения на досъдебната фаза.